

Verschuivingen op de arbeidsmarkt in West-Vlaanderen¹

Prof. Dr. Ec. O. Vanneste, Gouverneur van West-Vlaanderen

In de eerste rede die ik als Gouverneur uitsprak voor de Provincieraad van West-Vlaanderen – op 1 oktober 1980 – vroeg ik aandacht voor het dalend geboortecijfer en de sociaal-ekonomische gevolgen hiervan². Ik wees op de konsekwenties ten aanzien van schoolbevolking, behoefte aan onderwijzend personeel, vergrijzing van de bevolking, evolutie van het aantal gezinnen en huisvestingsbehoefte. Ik vestigde er ook de aandacht op dat de druk op de arbeidsmarkt na 1985 snel zou afnemen. Gesteld werd dat in de korte of halflange periode er geen *kwantitatief* tekort aan arbeidskrachten was te verwachten. Ik voegde eraan toe – en ik citeer – 'op het vlak van evenwicht tussen vraag en aanbod zouden op het *kwalitatieve* vlak en op de diverse deelmarkten reeds veel vroeger moeilijkheden kunnen ontstaan'³.

De arbeidsmarkt heeft in de jongste twee decennia ingrijpende verschuivingen ondergaan.

Om de huidige situatie op de arbeidsmarkt juist te kunnen vatten en om vooruitzichten te kunnen formuleren is het noodzakelijk zicht te hebben op de aard en de omvang van deze verschuivingen en de onderliggende factoren.

De kwantitatieve wijzigingen op de arbeidsmarkt waren aanzienlijk en kregen veel aandacht. Dit was vooral het geval waar deze wijzigingen hun vertaling vonden in cijfers van werkloosheid.

In West-Vlaanderen bedroeg de mannelijke werkloosheidsgraad in 1973 slechts 2,5% en bij de vrouwen was dit 3,2%⁴.

Om diverse redenen is de werkloosheid sinds 1974 in zeer sterke mate beginnen oplopen. In 1983 telde men bij de mannen in West-Vlaanderen 23.158 of 13,5% werklozen en bij de vrouwen 25.013 of 23,5%. Van 1984 af is de arbeidsmarkt zich gaandeweg gaan herstellen als gevolg van een aanzwengende conjunctuur en als gevolg van het wegebben van de demografische druk. Tussen 1983 en 1988 is de werkloosheid in West-Vlaanderen met 12.000 personen afgenomen (–25%).

De evolutie van het werkloosheidscijfer is evenwel slechts een vrij ruwe indicatie van de ontwikkelingen op de arbeidsmarkt. Zowel de vraag als het aanbod ondergaan elk afzonderlijk kwantitatieve wijzigingen; de werkloosheid, als saldo van beide bewegingen, is dan ook het topje van de ijsberg. De fundamentele verschuivingen moeten worden gezocht in de ontwikkelingen van vraag en aanbod zelf en in de beïnvloedende factoren.

Ik wil dan ook uw aandacht vragen voor de meest markante aspecten van de ontwikkeling aan de vraagzijde, enerzijds, en aan de aanbodzijde, anderzijds. Daarna wil ik even ingaan op verwachte ontwikkelingen in de toekomst.

Ontwikkelingen aan de vraagzijde

Exhaustieve gegevens over de werkgelegenheid zijn in België slechts beschikbaar via de tienjaarlijkse volkstellingen. De laatste volkstelling dateert reeds van 1981. Voor recentere ontwikkelingen is men aangewezen op gegevens van de Rijksdienst voor Sociale Zekerheid; deze gegevens hebben echter enkel betrekking op de loonen weddetrekkenden.

Het jaar 1974 was qua bezoldigde tewerkstelling een hoogtepunt: West-Vlaanderen telde toen 300.056 arbeidsplaatsen. In 1983 was dit aantal teruggevallen tot 289.666 en in 1987 terug toegenomen tot 311.212⁵.

Netto zijn er in West-Vlaanderen sinds 1974 circa 11.000 arbeidsplaatsen bijgekomen. Deze nettotoename verbergt evenwel zeer grondige verschuivingen in de werkgelegenheidsstructuur.

1) De mannelijke bezoldigde werkgelegenheid in West-Vlaanderen daalde sinds 1974 met 9.934 eenheden. De vrouwelijke tewerkstelling nam daarentegen toe met 21.090 eenheden.

2) De werkgelegenheidsstructuur is eveneens gewijzigd naar leeftijdsopbouw. Jarenlang is er, als gevolg van de geboortenrijke jaren tot het midden van de jaren zestig, een sterke druk geweest op de arbeidsmarkt van grote hoeveelheden jongeren met hoge participatiegraad.

Thans is de toevloed van jongeren op de arbeidsmarkt gemilderd; voor de toekomst wordt een verdere daling voorzien, mede ingevolge de verlenging van de opleidingsduur. De beroepsbevolking zal in de toekomst verouderen. Naar het onderwijs toe kan dit een aksentverschuiving impliceren van initiële opleiding van nieuwkomers naar om- en bijscholing van de aktieven.

3) Een belangrijke evolutie bij de ondernemingen

(1) Inaugurale rede, uitgesproken op 3 oktober 1989 ter gelegenheid van de openingszitting van de Provinciale Raad. De integrale tekst van de rede kan worden bekomen bij de provinciale diensten.

(2) O. Vanneste, *Dalend geboortecijfer in West-Vlaanderen; sociaal-ekonomische gevolgen*. Brugge, 1980.

(3) Op. cit. blz. 27.

(4) Uitkeringsgerechtigde volledig werklozen per 100 tegen werkloosheid verzekerden; van 1985 af met inbegrip van sommige oudere werklozen die vrijgesteld zijn van stempelkontrole.

(5) Voor de periode juni 1987 tot heden zijn geen vergelijkbare RSZ-gegevens voorhanden. Deze periode is gekenmerkt door een krachtige herleving van de conjunctuur. Tussen 30 juni 1987 en 30 juni 1988 was er in de secundaire sektor een aangroei van circa 2.100 bezoldigden.

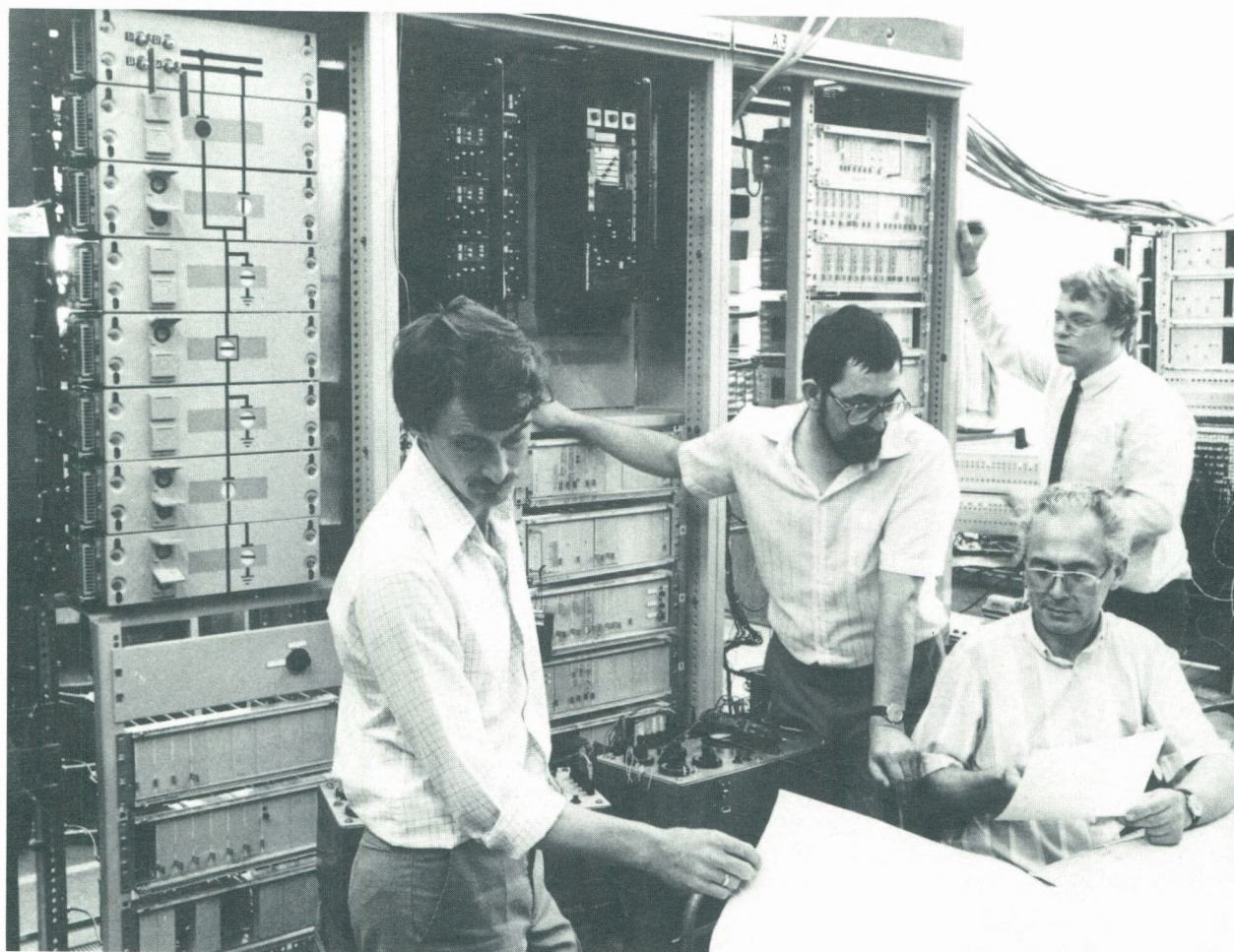

Foto Archief WES, Brugge

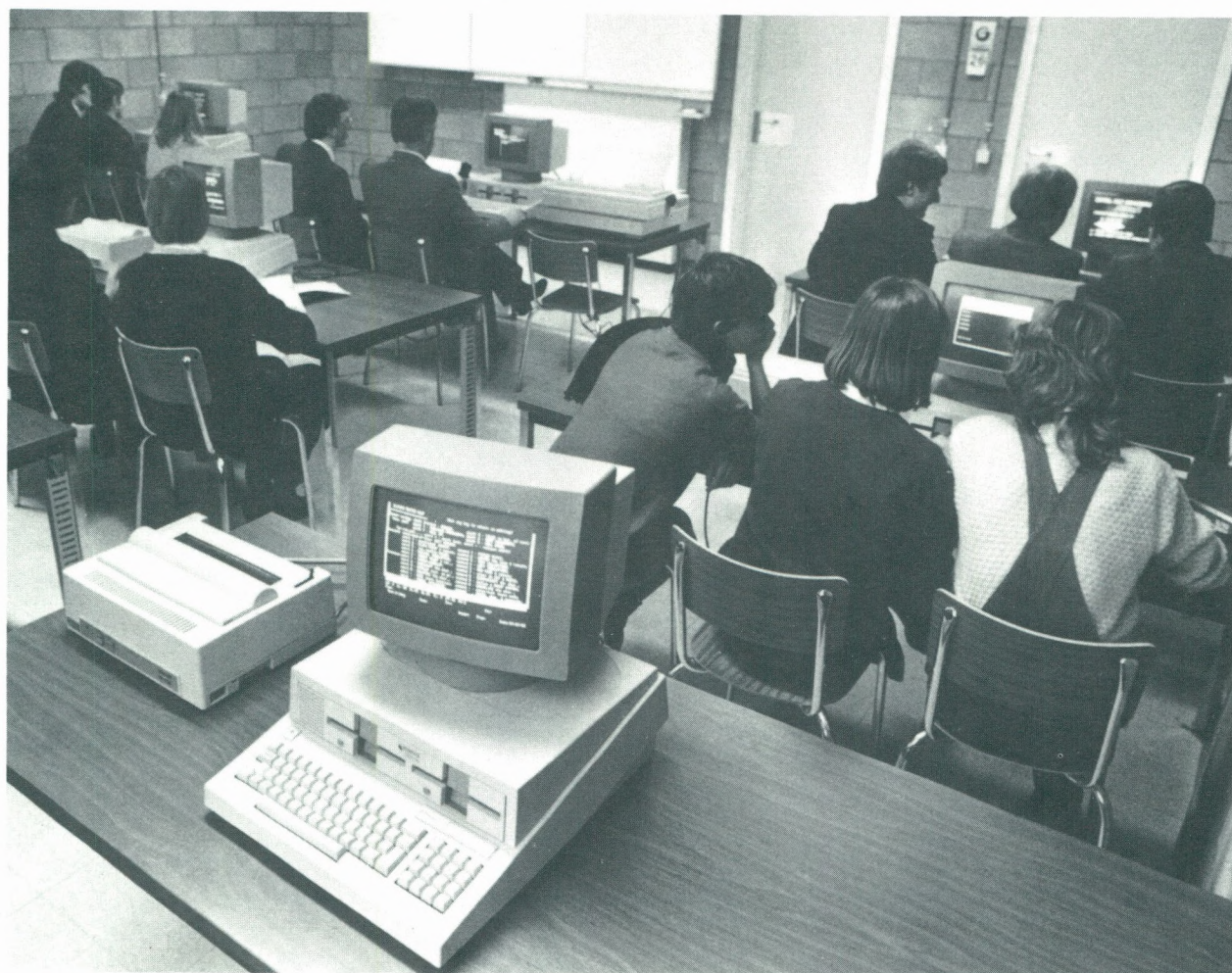

Foto Archief Hamel, Kortrijk

is de sterke ontwikkeling van diverse vormen van het deeltijdse werk. Deeltijdse arbeid is vooralsnog in belangrijke mate een vrouwelijke aangelegenheid.

4) Een zeer belangrijke vaststelling is verder dat de verhouding secundaire/tertiaire sektor totaal is omgeslagen. De secundaire sektor verloor sinds 1974 netto bijna 40.000 arbeidsplaatsen, waarvan 7.000 in de bouwsektor.

In de tertiaire sektor daarentegen werden netto 50.000 nieuwe arbeidsplaatsen gecreëerd, vooral in de sectoren dienstverlening, algemeen overheidsbestuur, volksgezondheid en maatschappelijke dienstverlening. Een belangrijk deel van de tertiaire bedrijvigheid is op de dienstverlening aan andere bedrijven gericht. De zogenaamde 'zakelijke dienstverlening' is bovendien een sterke groeier.

De blijvende betekenis van de goederenproductie moet echter worden erkend en de ontwikkeling van de dienstensektor kan niet los van de andere delen van de economie worden bestudeerd. Al bij al bevindt zich nog steeds een substantieel gedeelte, namelijk 40% van de tewerkstelling in West-Vlaanderen in de secundaire sektor.

Hoe dan ook, bij de netto-ontwikkeling van de bezoldigde tewerkstelling in West-Vlaanderen (+ 10.000) zijn dus ten minste 90.000 arbeidsplaatsen betrokken, namelijk 40.000 personen in min in de industrie en 50.000 personen in meer in de tertiaire sektor. In de eigenlijke gang van zaken gaat het echter om een veelvoud; ook de netto-evolutie in de secundaire, respectievelijk tertiaire sektor is het saldo van omvangrijke dieperliggende en tegengestelde ontwikkelingen.

5) Meer nog dan alle voorgaande factoren is het vooral de versnelde technologische ontwikkeling geweest die de werkgelegenheidsstructuur ingrijpend heeft gewijzigd. De meerderheid van de 300.000 arbeidsplaatsen uit 1974 hebben, voor zover ze zijn blijven bestaan, inhoudelijk aanzienlijke wijzigingen ondergaan ingevolge de technologische evolutie. De technologische evolutie is van die aard geweest dat arbeidsverdeling en specialisatie zich in hoog tempo hebben doorgezet. Dit heeft geleid tot het ontstaan van vele nieuwe functies die specifiek zijn voor bepaalde bedrijven of bedrijfstakken.

De beroepenwereld wordt steeds heterogener en steeds bedrijfsspecifieker. Deze fundamentele ontwikkeling bij de ondernemingen stelt steeds hogere eisen aan het aanpassingsvermogen van de arbeidsmarkt. De versnippering van de beroepenstructuur stelt bovendien belangrijke problemen voor de opleiding.

Over de effecten van deze ontwikkelingen op het vereiste opleidingsniveau zijn nauwelijks gegevens voorhanden.

Toch zijn de volgende gegevens frappant.

In 1970 werden bijna twee derden van de arbeidsplaatsen in West-Vlaanderen ingenomen door personen die ten hoogste het lager onderwijs hadden gevolgd. In 1981 was dit cijfer gedaald tot nog slechts 38,4%, ten voordele van vooral het lager en hoger secundair onderwijs. Het aandeel van het hoger onderwijs liep op van 9,2% tot 13,8%.

De interpretatie van dit gegeven is evenwel niet éénvoudig. Essentieel gaat het hier immers om het niveau van de personen en niet om het niveau van de betrokken arbeidsplaatsen. Zo zullen er binnen afzienbare tijd ingevolge de verlenging van de leerplicht, nog nauwe-

lijks ongeschoolden zijn in de huidige betekenis van het woord. In de statistieken zal het aandeel van de ongeschoolden dan ook langzaam naar nul evolueren, wat evenwel niet betekent dat daarmee ook alle 'ongeschoolde' jobs zullen zijn verdwenen.

Uit de beschikbare statistieken is het niet mogelijk af te leiden in welke mate de vereisten in verband met de kwalifikaties zijn geëvolueerd. Algemeen wordt aangenomen dat de technologische evolutie steeds hogere eisen stelt qua beroepskwalifikaties. Over de mate waarin en de manier waarop dit gebeurt lopen de meningen evenwel uiteen. Volgens het technologisch optimisme zal de technologische evolutie ervoor zorgen dat de ongeschoolde en minst aantrekkelijke arbeidsplaatsen verdwijnen, terwijl hoogwaardige arbeidsplaatsen in de plaats komen, met andere woorden een algemene niveauverhoging.

Tegenover deze visie staat de opvatting die stelt dat er een differentiatie optreedt in de vereiste kwalifikaties: er ontstaat minder gekwalificeerd én meer gekwalificeerd werk, waarbij de eerste categorie sterker toeneemt dan de tweede en waarbij de middengroep verdwijnt.

Het Westvlaams Economisch Studie bureau (WES) verrichtte vorig jaar een onderzoek naar de aanwervingen in de Westhoek en de belangrijkste tewerkstellingscentra in overig West-Vlaanderen⁶. Er werd statistische informatie bekomen over meer dan 8.000 aanwervingen in 1987, dit betekent grosso modo zowat een vijfde van alle aanwervingen in West-Vlaanderen in dat jaar⁷.

Het blijkt dat meer dan de helft van de aanwervingen in 1987 (53,6%) nog steeds personen betrof met een opleiding van ten hoogste lager secundair onderwijs.

In hetzelfde onderzoek is vervolgens in detail ingegaan op de aanwervingen op ten hoogste hoger secundair niveau. Daar werd een onderscheid gemaakt tussen de gevraagde kwalifikaties en de effectief aangeworven kwalifikaties. Uit de resultaten van deze analyse blijkt dat in 50,6% van deze gevallen ten hoogste lager secundair niveau werd gevraagd, en dat bovendien in 21,0% het onderwijsniveau van geen belang was.

Uit deze gegevens blijkt hoe dan ook dat de stelling van het technologisch optimisme, alvast wat het tempo van de wijzigingen betreft, ten eerste moet worden gerelativeerd. De technologische vooruitgang eist wel steeds hogere kwalifikaties, doch de verspreiding van dit effect naar de brede massa van tewerkgestelden vergt tijd. Het effect wordt in eerste instantie slechts bij een relatief beperkte groep gevoeld.

De beschikbare gegevens van de tewerkstelling en de aanwervingen naar opleidingsniveau zijn bovendien vertekend ingevolge de zogenaamde uitkraming van de arbeidsmarkt. In de periode van grote werkloosheid werden de selectievereisten opgeschroefd. Op die manier werden lager geschoolden uit hun traditionele functie-domein verdrongen door hoger geschoolden.

Dit onderscheid tussen gevraagde en vereiste kwalifikaties bemoeilijkt uiteraard het onderzoek en het

(6) WES, 'Onderzoek naar de aanwervingen en moeilijk vervulbare vakatures op de arbeidsmarkt van de Westhoek', 1988, blz. 89-95. Niet uitgegeven.

(7) De steekproef is wel niet volledig representatief voor gans West-Vlaanderen gelet op het relatief overwicht van de Westhoek.

beleid qua afstemming van het onderwijs op de arbeidsmarkt. Een adequaat beleid impliceert bovendien het opmaken van tewerkstellingsprognoses en behoeftenramingen naar opleidingsniveau. Het reeds geciteerde onderzoek van het WES heeft andermaal aangetoond dat de meeste bedrijven niet over gefundeerde en onderbouwde vooruitzichten beschikken omtrent hun personeelsbehoeften op korte en middellange termijn.

Met betrekking tot het kwalitatief aspect, dit is de richting in dewelke de toegepaste technologie in de toekomst zal evolueren, zijn de zaken in principe iets meer voorspelbaar. Dit heeft zijn belang voor de inhoud van de opleiding. Het is van het allergrootste belang dat het onderwijs tijdig geïnformeerd wordt over de technologische ontwikkelingen in het bedrijfsleven. Het doorspelen naar het technisch onderwijs van dergelijke informatie op een permanente, gestructureerde manier en in de aangepaste vorm, is uitermate belangrijk.

Welke de konkrete ontwikkelingen ook zullen zijn, de technologische evolutie wordt gekenmerkt door twee factoren die de afstemming van het onderwijs op de arbeidsmarkt permanent onder druk zullen zetten: de steeds toenemende snelheid en de steeds toenemende bedrijfsspecificiteit van de betrokken functies. Dit laatste betekent dat steeds meer functies specifiek worden voor één of ten hoogste enkele bedrijven. Aan deze toenemende heterogeniteit in de beroepswaaijer kan het onderwijs niet blijven tegemoet komen; toenemende bedrijfsspecificiteit wijst eerder in de richting van het meegeven van een stevige en deels abstraherende basisvorming in het onderwijs die het aanpassingsvermogen en de mobiliteit binnen de arbeidsmarkt bevordert. De bedrijfsspecificiteit moet dan op een andere manier aangepakt worden.

Ontwikkelingen aan de aanbodzijde

Ik wees reeds op het dalend aantal potentiële toetreders tot de arbeidsmarkt.

Zegebulletins over de daling van de werkloosheid bij de jongeren moeten tegen deze achtergrond worden geprojecteerd. De jongeren van 18 à 24 jaar op heden (jaar 1989) werden geboren tijdens de jaren 1965-71. De groep van 18 à 24-jarigen vijf jaar terug (in 1984) zijn diegenen die geboren werden tijdens de jaren 1960-66. De huidige groep slaat op 118.300 personen, tegenover 130.400 personen voor de voorafgaande groep, dit is ongeveer 10% minder. Verder valt er op te wijzen dat in 1983 de leerplicht werd verlengd tot 18 jaar, met zijn effect op het aantal kandidaat-beroepsactieven. Uiteraard heeft ook de hernemende conjunctuur de tewerkstellingskansen van de jongeren verhoogd.

Belangrijk is zeker de verdergaande stijging van de vrouwelijke deelname aan het beroepsleven.

In 1970 was in West-Vlaanderen slechts 46,6% beroepsactief van de vrouwen van 25 à 29 jaar en in 1981 was dit opgelopen tot 74,0%; bij de mannen was er een stabilisering (96,8%). Er wordt vastgesteld dat de jongere vrouwen in veel sterkere mate dan vroeger hun aktiviteitsgraad handhaven naarmate hun leeftijd vordert.

Deze factoren, die in eerste instantie een kwantitatief effect hebben op het arbeidsaanbod, veroorzaken terzelfdertijd ook structurele en kwalitatieve verschuivingen in de samenstelling ervan. Naast de samenstel-

ling naar leeftijd en geslacht is vooral de samenstelling naar opleidingsaspecten de meest ingrijpende wijziging.

Het gemiddelde opleidingsniveau van de bevolking is aanzienlijk gestegen. Enkel deze cijfers ter illustratie. Bij de bevolking tussen 25 en 30 jaar had in 1970 nog 53,5% ten hoogste lager onderwijs doorlopen; in 1981 betrof het nog slechts 20,5%. De verhoging van het opleidingsniveau bevindt zich vooral op lager en hoger secundair niveau.

Het groter aanbod van geschoolden zou volgens diverse auteurs niet gepaard gaan met een evenredige verhoging van de funktieniveaus. Dit geeft aanleiding tot de zogenaamde overscholing.

In een situatie van hoge werkloosheid ontstaat het proces van uitkammings, waarnaar ik reeds heb verwezen. Dit fenomeen werd reeds waargenomen in de jaren vijftig. Toentertijd werden vrouwen in dienst genomen (vooral in de textielnijverheid) in plaats van mannen, volwassenen werden vervangen door jongeren. De hoge werkloosheid liet ook toe hoger geschoolden op te nemen in plaats van laaggeschoolden, zonder direkt effect op het loonniveau. Het inspelen op het lager loonniveau tussen mannen en vrouwen, tussen volwassenen en jongeren biedt thans nog weinig ruimte. Het verschil naar scholingsniveau is thans belangrijker geworden. Vandaar dat thans de term 'overscholing' gangbaar is geworden.

De oververtegenwoordiging van laaggeschoolden in de werkloosheidsstatistieken is volgens diverse auteurs niet louter een gevolg van de vernietiging van laaggeschoold werk, maar is vooral het gevolg van overscholing waardoor de werkloosheid systematisch wordt afgewenteld naar de lagere kwalifikatieniveaus in het aanbod.

Analyse van de werkloosheidscijfers wijst erop dat bij de vrouwen veeleer problemen rijzen met de onderwijsrichting dan met de scholingsgraad.

Hiermee komen we aan het probleem van de studiekeuze.

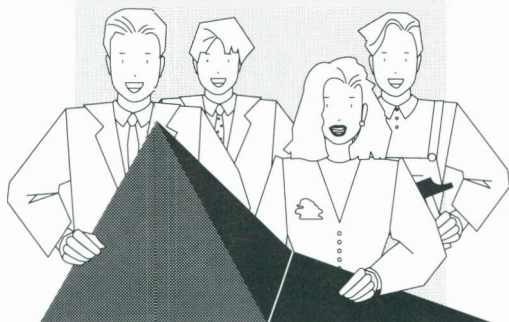
Op secundair niveau kiezen te veel leerlingen voor het algemeen secundair onderwijs (ASO), hoewel ze geen hogere studies aankunnen.

Het technisch secundair onderwijs (TSO) draagt een maatschappelijke stempel van 'tweederangsonderwijs' en 'tweedekansonderwijs'. Het is een onderwijsvorm voor mensen die het ASO niet aankunnen. In twijfelgevallen wordt toch maar eerst eens 'geprobeerd' in het ASO; valt het tegen, dan is er nog altijd het TSO. Positieve keuzes voor technisch secundair onderwijs zijn de uitzondering die de regel bevestigen. Nochtans is het technisch onderwijs in zijn huidige structuur en uitbouw niet meer te bestempelen als louter finaliteitsonderwijs. Meer dan 50,0% van de afgestudeerden vatten immers hogere studies aan.

De maatschappelijke onderwaardering van het technisch onderwijs heeft tot gevolg dat steeds minder mensen voor dit soort onderwijs kiezen.

Het ASO is daarentegen een uitgesproken doorstromingsrichting. Afgestudeerden uit dit onderwijs zijn kwasi verplicht verder te studeren; de arbeidsmarkt sanktionneert zeer duidelijk degenen die dit niet doen.

Veel leerlingen die echter een vrij grote kans maken om niet te slagen in hogere studies, kiezen evenwel nog voor het ASO.

konvert •interim•

Uw streekeigen uitzendkantoor

Kantoren te:

Kortrijk

Robbeplein 5
tel. 056 / 20 29 44

Roeselare

Meensesteenweg 75
tel. 051 / 22 77 30

Brugge

Hoefijzerlaan 38
tel. 050 / 33 16 66

Deinze

Bullenstraat 4
tel. 091 / 86 83 33

Eeklo

Stationsstraat 107
tel. 091 / 77 08 44

Ieper

Rijsselsestraat 144
tel. 057 / 20 99 91

Tielt

Krommewalstraat 4
tel. 051 / 40 54 51

Oudenaarde

Bergstraat 9
tel. 055 / 31.93.01

Harelbeke

Gentstraat 51
tel. 056 / 71.96.35

Diksmuide

Adm. Ronarchstraat 4
tel. 051 / 50.22.67

Wie als afgestudeerde uit het TSO niet slaagt in hogere studies, kan nog steeds terugvallen op een opleiding die veel meer waarborgen biedt op de arbeidsmarkt dan het ASO-getuigschrift.

Een specifiek probleem vormt de studiekeuze van meisjes. Al te veel meisjes kiezen op secundair niveau voor zogenaamde zachte richtingen die weinig perspectieven bieden op de arbeidsmarkt: familiale, sociaal-technische, haartooi, verzorging, kleding... Deze keuze is in zeer sterke mate sociaal-kultureel gedetermineerd.

Het gevolg is dat er een overaanbod is aan afgestudeerde meisjes uit secundaire richtingen zonder tewerkstellingsperspectieven, terwijl er tekorten zijn aan afgestudeerden uit andere richtingen, met name de 'sterke' richtingen of de zogenaamde 'jongens'-richtingen.

Ontwikkelingen in de toekomst

Zowel aan de vraagzijde als aan de aanbodzijde van de arbeidsmarkt vinden ingrijpende ontwikkelingen plaats.

Deze ontwikkelingen verlopen asynkroon: het aanbod reageert onvoldoende op de wijzigingen aan de vraagzijde en omgekeerd. Het gevolg is dat kwalitatieve discrepanties ontstaan. Tegenover de vraag naar arbeid staat een aanbod van een andere samenstelling en omgekeerd.

De afstemmingsproblemen zijn van die aard dat zij de kwalitatieve en kwantitatieve groei van onze economie zullen bepalen.

Deze problematiek vraagt derhalve om ernstige bestudering. Vele instanties hebben er zich reeds mee ingelaten; hun invalshoek is echter uiteenlopend en aldus voor vergelijkingen onbruikbaar. De Westvlaamse Economische Raad en het Westvlaams Economisch Studie bureau hebben reeds vanaf het einde van de jaren vijftig deze problematiek bestudeerd. In 1958 verscheen de eerste studie 'De confectienijverheid in West-Vlaanderen - Contact Technisch en Beroepsonderwijs/Nijverheid', gevolgd door praktisch alle sectoren van betekenis.

In 1980 besloten de beheersorganen van de Gewestelijke Ontwikkelingsmaatschappij West-Vlaanderen (GOM-West-Vlaanderen) een onderzoek te wijden aan de problematiek van het samengaan van hoge werkloosheid met tekorten aan sommige geschoolden. In een persnota van de GOM uit 1981 werd gesteld dat 'het duidelijk is dat één van de grote problemen van de jaren tachtig de aanpassing is van vraag en aanbod van arbeid op het kwalitatieve vlak. Niettegenstaande de grote werkloosheid blijken er geregeld werkaanbiedingen niet of niet op vlotte wijze te kunnen worden voldaan ingevolge het niet aangepast zijn van het aanbod van arbeid aan de vraag naar arbeid. In deze jaren van behoefte aan industriële vernieuwing en belangrijke technologische wijzigingen krijgt de vorming van jongeren die in dit vernieuwde bedrijfsleven een plaats zullen moeten vinden, de grootste betekenis. Het is onbetwistbaar dat deze vorming gesitueerd moet worden in een brede kontekst van een polyvalente opleiding die een optimale ontplooiing van iedere leerling waarborgt'.

Een belangrijk gegeven - waar ook bij vroegere gelegenheden werd op gewezen - is de samenhang van de problematiek met de conjunctuursituatie. Werkgevers kunnen niet verwachten - als jaren naeen massaal wordt afgedankt en nadien de vraag herneemt - dat een 'nieuw'

aanbod klaar staat, waarbij het bedrijfsleven de vroeger afgedankte en nog werkloze arbeiders als niet geschikt beschouwt (wegens leeftijd, niet aangepast zijn aan gewijzigde technische vereisten en dergelijke). Het 'imago' dat een bedrijfstak of een beroep zich in het verleden heeft gecreëerd is een cruciale faktor⁸. In sommige industriële sectoren en zeker ook in de bouwsector hebben sterke tempowisselingen in de tewerkstelling het imago getekend. De textielsektor draagt ook de gevolgen van vroegere visies op het nationale niveau dat het hier om een sektor gaat die in de Westerse economie geen toekomst meer had. Deze opvatting werd steeds door de Westvlaamse Economische Raad bestreden. De huidige situatie – mede dankzij het textielplan – wijst in de richting dat een krachtige textielsektor in Europa nog steeds toekomst heeft en zal hebben.

Als een of andere sektor ook nog negatieve bekendheid heeft omwille van werkomstandigheden (zwaar of vuil werk, nachtwerk, enz.) dan is de aantrekkingskracht uiteraard regressief.

Het maken van een prognose betreffende de toekomstige evolutie van de beroepsbevolking is een delicate aangelegenheid. De tendensen kunnen toch worden aangegeven.

Het WES berekende het toekomstig arbeidsaanbod tot het jaar 2000.

Tijdens de jaren zeventig steeg het aantal vragers naar een betrekking gemiddeld met ongeveer 4.300 personen per jaar en in de eerste helft van de jaren tachtig met circa 4.500 per jaar. In de periode 1985-90 die we nu beleven is die groei teruggevallen tot zowat 3.300 per jaar. Voor de periode 1990-95 wordt dit ongeveer 2.400 per jaar en de volgende 5 jaar (dit is 1995-2000) nog amper 1.200 per jaar.

De groei van de jaren 1995-2000 zal naar verwachting niet meer bedragen dan iets meer dan een vierde van de toename van de jaren 1980-85. Ik herinner er aan dat het jaar 1984 het jaar is geweest met het grootste aantal werkzoekenden in onze provincie, namelijk 55.000 (jaargemiddelde; EG-definitie, inclusief ouderen vrijgesteld van stempelkontrolle).

De druk op de arbeidsmarkt verzwakt in de komende jaren zeer sterk.

Aan te stippen valt ook dat de toename van de beroepsbevolking zich hoofdzakelijk zal voordoen bij de vrouwen. In tegenstelling met de indruk die soms wordt gewekt is dit verre van een nieuw verschijnsel in de jongste naoorlogse periode.

Het aandeel van de vrouwen in de aangroei van de beroepsbevolking bedroeg steeds ten minste 80% en tijdens de jaren zestig was er zelfs uitsluitend aangroei bij de vrouwen. Op het einde van deze eeuw wordt dit laatste opnieuw het geval.

Dat de werkloosheid bij de vrouwen in de recessiejaren sterker is opgelopen dan bij de mannen kan zeker niet als een verrassend gegeven worden beschouwd. In de periode 1970-85 bedroeg de toename van de beroepsbevolking circa 55.800 eenheden bij de vrouwen tegenover 9.600 bij de mannen. Het aantal jobs voor vrouwen (bezoldigden RSZ) steeg met circa 30.300 terwijl er bij de mannen een daling was van 3.200 eenheden. Het aantal uitkeringsgerechtigde werklozen kende een aangroei van 22.600 bij de vrouwen en van 16.200 bij de mannen. Hierbij valt rekening te houden met de over-

gang van heel wat zelfstandigen, helpers en helpsters naar de groep van loon- en weddetrekkenden.

Niet zonder betekenis is beslist ook wat genoemd wordt 'de ontgroening' bij de beroepsbevolking.

Het aantal jonge beroepsactieven van minder dan 30 jaar zal tussen 1990 en 2000 verminderen met circa 23.400 eenheden of 15%. Het aandeel in de totale beroepsbevolking zal dalen van 33% tot 27%.

In mijn rede van 1 oktober 1980 wees ik reeds op mogelijke gevolgen ten aanzien van arbeidsproductiviteit en op het zogenaamde dynamische psychologisch effect. Ik vroeg onder meer aandacht voor het feit dat in een verouderende bevolking zelfs de jonge beroepsactieven een meer conservatieve ingesteldheid kunnen verkrijgen, een tendens in de richting van het veilig stellen van de bestaanszekerheid. Een ongunstige invloed op het ondernemersinitiatief is zeker niet illusoir.

Besluit

Ik heb gepoogd de uiteenlopende bewegingen tussen enerzijds het arbeidsaanbod en anderzijds de vraag van het bedrijfsleven en de Overheid in het licht te stellen.

Ik heb erop gewezen dat vele van deze veranderingen te maken hebben met de massale participatie aan het bedrijfsleven van de vrouwen, verschuivingen in de leeftijd en een hoger scholingsniveau.

Het hoger scholingsniveau lijkt nu in kontradiktie met het tekort aan geschoolde arbeidskrachten, met nog steeds hoge werkloosheidscijfers. Dit tekort is deels fictief indien men aanneemt dat er bij hoge werkloosheid overscholing bij aanwerving gebeurt – ook bij de Overheid – en door de sterke bedrijfsspecificiteit van vele vragen.

Hoge werkloosheid – van 32.000 personen – en het aanvoelen van tekorten moet ernstig worden genomen.

De partikuliere sektor moet zich bezinnen over wat hij zelf kan doen binnen de onderneming. De Overheid kan een bijdrage leveren door het onderwijs beter af te stemmen op de behoeften van de industrie zonder af te wijken van de noodzakelijke basisvorming en door grotere soepelheid en samenwerking wat betreft alle vormen van bijscholing.

(8) In een recente studie 'Hollen of stilstaan. Wisselingen in arbeidsmarktdiscrepanties in de jaren '80' wordt voor Nederland onder meer gewezen op het ongunstig imago van de bouw en de metaalsektor omwille van sterke wisselingen. OSA-voorstudie nr. V 29, februari 1989.